

Actieplan 2022 supermarktbranche naar aanleiding van de impact assessment in de Italiaanse tomatenketen

Naar aanleiding van de uitgevoerde impact assessment in de Italiaanse tomatenketen hebben de leden van het CBL (Centraal Bureau Levensmiddelen) een actieplan opgesteld. Het doel van dit plan is om bij te dragen aan verbetering van de arbeidsomstandigheden in de keten. Deze notitie zet de acties in het plan uiteen, waarbij de nadruk ligt op gezamenlijke acties door de supermarktbranche. Supermarkten willen hun invloed aanwenden om, binnen het volume dat zij kopen en de slagkracht die zij hebben in de keten, verandering teweeg te brengen. Een essentiële voorwaarde om de betreffende situatie te verbeteren is naast samenwerking binnen de branche ook samenwerking met andere partijen. Het gaat daarbij om ketenpartijen maar ook om overheden, maatschappelijke organisaties en vakbonden. Supermarkten zullen dit jaar, 2022, tevens individuele actieplannen opstellen.

De acties van het overkoepelende actieplan zijn onder te verdelen in drie categorieën:

1. Verkenning van bestaande initiatieven en toepasbaarheid op de ketens van de Nederlandse supermarkten.
2. Inzet op betere verankering van de geïdentificeerde risico's in bestaande standaarden, beleid en analyses.
3. Gezamenlijk op Nederlands en Europees niveau onderzoeken hoe bij te dragen aan verbetering van de arbeidsomstandigheden in de keten.

Evaluatie van de betreffende acties vindt in 2022 plaats om de stand van zaken te bepalen en vervolgacties op te zetten.

In alle bovengenoemde acties werken het CBL en haar leden graag samen met de Federatie Nederlandse Levensmiddelenindustrie (FNLI) en haar leden (A-merken en fabrikanten). De uitgevoerde impact assessment laat zien dat deze spelers gezamenlijk 4,8% van het Italiaanse ingeblikte tomatenvolume inkopen. Om zoveel mogelijk slagkracht te hebben en onderwerpen op de agenda te kunnen zetten, is samenwerking noodzakelijk.

1. Verkenning Italiaanse initiatieven

Network of Quality Agricultural Labour

De uitgevoerde impact assessment toont verschillende Italiaanse initiatieven die zijn opgezet en kunnen bijdrage aan de verbetering van de situatie in de tomatenketen. Een belangrijk voorbeeld is het 'Network of Quality Agricultural Labour' (*La Rete del lavoro agricolo di Qualità*), opgezet door onder meer de Italiaanse arbeidsinspectie, het ministerie van Werkgelegenheid, werkgeversorganisaties en vakbonden. Overkoepelend doel van dit initiatief is het tegengaan van uitbuiting en illegale arbeid. Bedrijven in de agro-food keten kunnen zich aansluiten bij dit netwerk na een screening op naleving van diverse wetten en regels, onder meer op het gebied van arbeidsomstandigheden, sociale zekerheid en belasting. De impact assessment toont de toegevoegde waarde, maar laat tegelijkertijd ook de verbeterpunten van het initiatief zien. Onder andere op het gebied van handhaving en inspecties is verbetering mogelijk. Het CBL gaat verkennen welke waarde het initiatief kan hebben voor de Nederlandse supermarkten en hun ketenpartijen, evenals waar supermarkten kunnen bijdragen aan versterking van het initiatief.

FAI-initiatief

Naast het initiatief in de agro-food keten gaan de supermarkten ook het Italiaanse FAI-initiatief onderzoeken. Doel van het initiatief is het tegengaan van uitbuiting door onder meer na te gaan of uitbetaling van de afgesproken sectorprijs tussen de industrie en boeren plaatsvindt. Momenteel is het initiatief vooral gericht op de graansector. Supermarkten gaan verkennen of dit initiatief ook toegevoegde waarde heeft in de tomatenketen.

Betrekking op: Italiaanse overheid en partijen betrokken bij de lokale initiatieven.

Samenwerking gewenst met: vakbonden (FLAI/FNV), ministerie van Buitenlandse Zaken, FNLI, Europese brancheverenigingen gericht op de voedselketen (EuroCommerce¹, FoodDrinkEurope²).

2. Verankering risico's in standaarden en beleid

De impact assessment bevestigt diverse risico's in de tomatenketen, onder meer op het gebied van werktijden, beloning, veiligheid en gezondheid, vrijheid van vereniging en uitbuiting gelinkt aan de onderwerpen migrantenarbeiders en de illegale rekrutering via de zogeheten *caporalato*. Het onderzoek toont aan dat de standaarden de afzonderlijke risico's grotendeels dekken, maar dat de verbinding met de specifieke groep migrantenarbeiders en de rol die illegale rekrutering speelt, nog niet goed is gemaakt. Om de risico's goed in de keten te kunnen mitigeren is het cruciaal dat de standaarden deze onderwerpen expliciet opnemen. Supermarkten zullen zich bij de standaarden (onder meer GLOBALG.A.P. GRASP) inzetten om ervoor te zorgen dat dekking van deze onderwerpen beter plaatsvindt. Het is belangrijk dat bij benchmarking van standaarden, zoals via het *Sustainable Supply Chain Initiative (SSCI)*³, inspanningen betreffende het mitigeren van de risico's ook terugkomen.

¹ Europese koepelorganisatie van food en non-food retailers.

² Europese koepelorganisatie van fabrikanten in de voedselketen.

³ Het SSCI, opgezet door het Consumer Goods Forum, benchmark standaarden gericht op milieu- en sociale onderwerpen.

Het onderzoek laat verder zien dat de geïdentificeerde risico's niet enkel aanwezig zijn in de Italiaanse tomatenketen, maar dat deze ook aanwezig zijn in andere groenten- en fruitketens waar migrantenarbeid voorkomt, onder meer in Zuid- en Oost-Europa. Om de risico's goed aan te pakken is het belangrijk dat ketenonderzoeken en risicoanalyses deze expliciet meenemen. De supermarktbranche zal in gesprek gaan met organisaties achter veelgebruikte instrumenten, zoals de MVO-risicochecker van MVO-Nederland en instrumenten binnen de Sustainable Fruit & Vegetables Initiative (SIFAV) van IDH. Doel van de gesprekken is het permanent verankeren van de risico's binnen de instrumenten.

Betrekking op: standaarden en de maatschappelijke organisaties achter instrumenten (o.a. MVO-Nederland, IDH).

Samenwerking gewenst met: EuroCommerce, FNLI en FoodDrinkEurope.

3. Nederlandse en Europese acties

Naast de acties die direct betrekking hebben op de keten, geeft de impact assessment ook handvaten om in gesprek te gaan over de achterliggende problematiek. De impact assessment laat zien dat er op meerdere vlakken actie nodig is, door alle stakeholders, publiek en privaat. Dit is een noodzakelijke voorwaarde voor verandering. CBL wil op nationaal en Europees niveau de dialoog starten over de rol die de betreffende partijen kunnen spelen in het verbeteren van de omstandigheden in de keten.

Nationaal niveau

Op nationaal niveau gaat het CBL graag op korte termijn om tafel met het ministerie van Buitenlandse Zaken om de rol van de Nederlandse overheid te verhelderen. Aanbevelingen zoals gepresenteerd in het rapport, onder meer het gesprek aangaan met de Italiaanse overheid over handhaving van wet- en regelgeving en onderzoeken hoe versterking van bestaande Italiaanse initiatieven kan plaatsvinden, zijn daarbij cruciaal. De Nederlandse vertegenwoordiging in Italië kan hier een rol bij spelen. Verder is het van belang dat er onderzoek plaatsvindt naar hoe de Nederlandse overheid ondersteuning kan bieden aan Europese landen die niet op de DAC-lijst zijn aangemerkt als een land dat in aanmerking komt voor officiële ontwikkelingshulp.⁴ Op deze manier ontstaat meer ruimte voor ondersteuning om risico's, zoals gelinkt aan migrantenarbeid en arbeidsomstandigheden, aan te pakken. Momenteel is ondersteuning voornamelijk mogelijk voor landen op de DAC-lijst. Italië staat niet op deze lijst.

Europees niveau

Naast de nationale lijn zal CBL het onderwerp ook binnen EuroCommerce agenderen. Andere Europese retailers hebben immers ook met deze problematiek te maken. Het bundelen van slagkracht om via een zo groot mogelijk volume in de keten verandering te bewerkstelligen is dan ook van grote toegevoegde waarde. Om het Europese speelveld zo goed mogelijk vanuit de keten te dekken is het belangrijk dat dit ook samen met FoodDrinkEurope gebeurt. Het is essentieel dat de Europese Unie ondersteuning biedt aan Europese lidstaten om risico's verbonden aan migrantenarbeid en arbeidsomstandigheden te mitigeren via een structurele aanpak.

Betrekking op: ministerie van Buitenlandse Zaken (i.s.m. andere ministeries), EuroCommerce, FoodDrinkEurope.

Samenwerking gewenst met: FNV, FNLI.

Samenvatting collectieve acties CBL en supermarkten

Actie CBL en leden	Betrekking op	Gewenste samenwerking met	Gewenst resultaat
Verkenning hoe versterking en/of uitbreiding van bestaande Italiaanse initiatieven kan plaatsvinden	Italiaanse overheid en ketenpartijen	Ministerie van Buitenlandse Zaken (i.s.m. andere ministeries) EuroCommerce Vakbonden (FNV en FLAI) FNLI en FoodDrinkEurope	Praktische handvaten hoe een bijdrage te leveren is aan verbetering en/of toepassing van de initiatieven in de Nederlandse keten
Verkenning van integratie geïdentificeerde risico's in standaarden en risicoanalyses	Standaarden Organisaties achter veelgebruikte instrumenten	EuroCommerce FNLI en FoodDrinkEurope	Verbeterde integratie van de risico's gekoppeld aan migrantenarbeid/illegale rekrutering in de standaarden en instrumenten
Aankaarten risico's bij nationale overheidsinstanties	Ministerie van Buitenlandse Zaken	FNV FNLI	Nationale actie vanuit de Nederlandse overheid omtrent dialoog met Italië over risico's, verbeterde handhaving wet- en regelgeving en verbetering Italiaanse initiatieven Verruiming mogelijkheden om Italië te ondersteunen bij het mitigeren van de risico's
Bespreking risico's op Europees niveau ten behoeve van Europese samenwerking	EuroCommerce FoodDrinkEurope	FNLI	Identificatie van Europese acties om gezamenlijk bij te dragen aan de verbetering van de omstandigheden in de tomatenketen

⁴ De lijst van landen die in aanmerking kunnen komen voor officiële ontwikkelingshulp is opgesteld door de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling).